

W Y R O K
z dnia 6 maja 1998 r.
Sygn. K. 37/97

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Wojciech Sokolewicz – przewodniczący
Lech Garlicki
Stefan J. Jaworski
Krzysztof Kolasiński
Jadwiga Skórzewska-Łosiak – sprawozdawca

Joanna Szymczak – protokolant

po rozpoznaniu 6 maja 1998 r. na rozprawie sprawy z wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich, z udziałem umocowanych przedstawicieli uczestników postępowania: wnioskodawcy, Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Prokuratora Generalnego, a także Ministra Obrony Narodowej o stwierdzenie:

niezgodności art. 131 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity z 1992 r. Dz.U. Nr 4, poz. 16 ze zm.) w zakresie, w jakim wyłącza on żołnierzy uznanych za jedynych żywicieli rodzin oraz żołnierzy samotnych w okresie odbywania służby wojskowej (z wyjątkiem nadterminowej służby wojskowej i okresowej służby wojskowej) będących właścicielami lokali mieszkalnych, z możliwości uzyskania świadczenia na pokrycie należności i opłat za zajmowane mieszkanie, z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

orzeka:

Art. 131 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity z 1992 r. Dz.U. Nr 4, poz. 16, Nr 40, poz. 174, Nr 54, poz. 254; z 1994 r. Nr 43, poz. 165; z 1996 r. Nr 7, poz. 44, Nr 10, poz. 56, Nr 106, poz. 496; z 1997 r. Nr 6, poz. 21, Nr 28, poz. 153, Nr 80, poz. 495, Nr 88, poz. 554, Nr 121, poz. 770, Nr 141, poz. 944) **w zakresie, w jakim nie uwzględnia żołnierzy uznanych za jedynych żywicieli rodzin oraz żołnierzy samotnych w okresie odbywania służby wojskowej, z wyjątkiem nadterminowej zasadniczej służby wojskowej i okresowej służby wojskowej, będących właścicielami lokali mieszkalnych, pośród uprawnionych do uzyskania świadczenia na pokrycie należności i opłat za zajmowane mieszkanie, jest niezgodny z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.**

Uzasadnienie:

I

1. Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił 30 października 1997 r. do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie konstytucyjności art. 131 ust. 1 pkt 1 ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Przedmiotem zaskarżenia jest powołany przepis ustawy w zakresie, w jakim nie obejmuje on możliwości uzyskania świadczenia na pokrycie należności i opłat za zajmowane mieszkanie żołnierzy uznanych za jedynych żywicieli rodzin oraz żołnierzy samotnych w okresie odbywania służby wojskowej (z

wyjątkiem nadterminowej służby wojskowej i okresowej służby wojskowej), będących właścicielami lokali mieszkalnych. Wnioskodawca zarzuca takiemu rozwiązaniu naruszenie zasady równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP) oraz zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP).

W uzasadnieniu wniosku Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca uwagę, że – zgodnie z zaskarżonym przepisem – żołnierzom uznanym za jedynych żywicieli rodzin oraz żołnierzom samotnym w okresie odbywania przez nich czynnej służby wojskowej (z wyjątkiem służby nadterminowej i okresowej) pokrywa się: a) należności z tytułu najmu lokalu mieszkalnego, b) należności z tytułu zajmowania spółdzielczego lokalu mieszkalnego, c) bieżące opłaty eksploatacyjne z tytułu zajmowania spółdzielczego lokalu mieszkalnego typu własnościowego oraz d) należności z tytułu zajmowania lokalu mieszkalnego na podstawie umowy cywilnoprawnej, w formie ryczału, którego wysokość określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia. Ustawodawca nie przewidział natomiast możliwości pokrywania należności mieszkaniowych żołnierzy będących właścicielami lokali mieszkalnych. Skoro zgodnie z ustawą z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (Dz.U. Nr 85, poz. 388 ze zm.) właściciele lokali są zobowiązani ponosić wydatki związane z utrzymaniem lokalu, to przyjęte rozwiązanie może prowadzić do zadłużenia w zakresie świadczeń mieszkaniowych, a w skrajnych wypadkach nawet do pozbawienia lokalu, żołnierza wykonującego konstytucyjny obowiązek służby wojskowej. Zdaniem wnioskodawcy, taki stan prawny musi być uznany za źródło naruszeń praw obywatelskich tych osób.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaznacza, że celem świadczenia wypłacanego na podstawie art. 131 ust. 1 pkt 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony jest przeciwdziałanie negatywnym skutkom w zakresie prawa do mieszkania, jakie mogłyby powstać w okresie odbywania przez żołnierzy niezawodowych czynnej służby wojskowej, w związku z niemożliwością zarobkowania. W ocenie wnioskodawcy dla otrzymania świadczenia potrzebne jest wystąpienie dwóch przesłanek, którymi są: posiadanie tytułu prawnego do lokalu mieszkalnego oraz status jedynego żywiciela rodziny lub żołnierza samotnego. Prawna forma przysługującego żołnierzowi prawa do lokalu mieszkalnego nie ma znaczenia z punktu widzenia prawa do omawianego świadczenia. Dlatego wyłączenie żołnierzy będących właścicielami mieszkań z możliwości uzyskania świadczenia na pokrycie należności i opłat za zajmowane mieszkanie, narusza zasadę równości wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Ponieważ ustawodawca nie zastosował się do zasady, że różnicowanie prawne poszczególnych podmiotów powinno pozostawać w odpowiedniej relacji do różnic w sytuacji tych podmiotów, naruszona została również zasada sprawiedliwości społecznej określona w art. 2 Konstytucji RP.

Zdaniem wnioskodawcy okoliczność, że przedmiotem wniosku jest w istocie brak w ustawie o powszechnym obowiązku obrony unormowania dotyczącego uprawnień lokali właścicieli do pokrywania ich należności mieszkaniowych, nie stoi na przeszkodzie w rozpoznaniu wniosku, zgodnie z dotychczasowym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego wyrażonym w orzeczeniu z 3 grudnia 1996 r. (*sygn. K. 25/95, OTK ZU Nr 6/1996, poz. 52*)

2. Prokurator Generalny w piśmie z 19 grudnia 1997 r. podzielił stanowisko wnioskodawcy, uznając, że w istocie powodem zaskarżenia przepisu nie jest jego pozytywna treść, a brak objęcia nim także tych żołnierzy czynnej służby wojskowej, którzy posiadają mieszkania własne. Skoro brak powyższego unormowania powoduje w konsekwencji naruszenie norm konstytucji lub wypływających z niej zasad i wartości, to Trybunał Konstytucyjny uprawniony jest do oceny pozytywnego przepisu. Jakkolwiek – co podkreśla stanowisko Prokuratora Generalnego – z punktu widzenia praw użytkowników poszczególnych rodzajów mieszkań, występuje zasadnicza różnica, to jednak w zakresie objętym regulacją art. 131 ust. 1 pkt 1 ustawy wydaje się uzasadnione jednakowe traktowanie wszystkich żołnierzy będących jedynymi żywicielami rodziny lub osobami samotnymi; cechą relewantną w tym wypadku stanowi bowiem ochrona interesów mieszkaniowych

żołnierzy, a nie status prawny zajmowanego mieszkania

Prokurator Generalny powołał się przy tym na wieloletnią tradycję pomocy żołnierzom czynnej służby wojskowej w utrzymaniu mieszkań w czasie pełnienia tej służby oraz wskazał, że o zasadności objęcia unormowaniem art. 131 ust. 1 pkt 1 ustawy także żołnierzy, którzy są właścicielami zajmowanych mieszkań przemawia także to, iż przewidziany w ustawie o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych, dodatek przysługuje każdej osobie bez względu na status prawny zajmowanego mieszkania.

3. Swoje stanowisko przedstawił również Minister Obrony Narodowej w piśmie z 31 stycznia 1998 r. Zdaniem Ministra kwestionowany przepis nie uwzględnia w pełni aktualnych realiów życia. Problem podniesiony przez Rzecznika był dostrzegany w Ministerstwie Obrony i jego rozwiązanie przewidywano w ustawie o obowiązku wojskowym i innych powinnościach obronnych, której projekt został przesłany Sejmowi 13 grudnia 1996 r. Obecnie jednak, po wyborach Sejmu nowej kadencji, projekt wymaga powtórzenia procedury legislacyjnej.

Minister zapewnił, że do czasu uchwalenia i wejścia w życie nowych rozwiązań – resort będzie refundował gminom należności mieszkaniowe wypłacane żołnierzom samotnym lub będącym jedynymi żywicielami rodzin, posiadającym lokale mieszkalne stanowiące przedmiot odrębnej własności w rozumieniu przepisów o własności lokali. Zdaniem Ministra, jeżeli ustawodawca zapewnia pomoc właścicielowi mieszkania spółdzielczego, to w państwie prawa nie ma żadnego uzasadnienia dla odmowy analogicznej pomocy posiadaczowi mieszkania, którego tytuł własności jest oparty na innej podstawie prawnej, tym bardziej, że ustawa takiej analogii na korzyść nie zabrania. Minister wyraził przekonania, że – wobec gotowości refundowania wydatków przez MON – uprawnione do przyznawania należności mieszkaniowych organy samorządu terytorialnego (§ 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 listopada 1992 r. w sprawie szczególnych uprawnień, żołnierzy i osób spełniających zastępczo obowiązek służby wojskowej oraz członków ich rodzin; Dz.U. Nr 85, poz. 430 ze zm.), nie będą odmawiać ich przyznawania żołnierzom z tytułu posiadania mieszkań stanowiących odrębną własność. Jednocześnie zapowiedział, że jeżeli Trybunał Konstytucyjny nie znajdzie podstaw do umorzenia postępowania ze względu na zbędność wydania orzeczenia, to Ministerstwo Obrony Narodowej podejmie niezwłocznie starania o odpowiednią nowelizację zakwestionowanego przepisu.

II

Na rozprawie 6 maja 1998 r. przedstawiciele wnioskodawcy, Prokuratora Generalnego i Ministra Obrony Narodowej podtrzymali dotychczasowe stanowiska przedstawione na piśmie.

Przedstawiciel Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przychylił się do stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich, że wyłączenie odbywających służbę wojskową żołnierzy samotnych i uznanych za jedynych żywicieli rodzin, z uprawnienia do uzyskania świadczenia na pokrycie należności i opłat za mieszkanie, którego są właścicielami, narusza konstytucyjne zasady równości i sprawiedliwości społecznej. Art. 131 ustawy z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej jest szczególną gwarancją zabezpieczenia żołnierza przed zadłużeniem wynikającym z niemożności ponoszenia opłat za mieszkanie w czasie pełnienia służby wojskowej. Zasada równości wobec prawa wymaga jednakowego traktowania podmiotów charakteryzujących się istotną cechą wspólną. W przypadku zaskarżonego przepisu jest nią służba wojskowa żołnierzy samotnych lub uznanych za jedynych żywicieli rodzin a nie tytuł prawny do zajmowanego mieszkania. Zdaniem przedstawiciela Sejmu można uznać, że zaskarżony przepis narusza również zakaz dyskryminacji określony w art. 32 ust. 2 konstytucji, czego jednak nie podnosi zarzut wnioskodawcy.

III

Trybunał Konstytucyjny zważył co następuje.

1. Jak wskazuje Rzecznik Praw Obywatelskich i podnosi Prokurator Generalny, zarzut wnioskodawcy nie dotyczy zwerbalizowanej treści kwestionowanego przepisu, ale pominięcia w nim regulacji umożliwiającej uzyskanie świadczenia na pokrycie należności i opłat za zajmowane mieszkanie także przez tych żołnierzy uznawanych za jedynych żywicieli rodzin oraz żołnierzy samotnych w okresie odbywania przez nich czynnej służby wojskowej, którzy są właścicielami lokali mieszkalnych. Zarzuty dotyczące pominięcia określonej regulacji pojawiały się już kilkakrotnie we wnioskach kierowanych do Trybunału Konstytucyjnego (np. w sprawach: *K. 10/92*, OTK w 1993 r., cz. I, poz. 5; *K. 13/92*, OTK w 1993 r., cz. I, poz. 4; *K. 25/95*, OTK ZU Nr 6(9)/1995, poz. 52; *K. 10/96*, OTK ZU Nr 4(7)/96, poz. 33). W swoim dotychczasowym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny przyjmował, że nie ma „...kompetencji do orzekania o zaniechaniach ustawodawcy polegających na nie wydaniu aktu ustawodawczego, choćby obowiązek jego wydania wynikał z norm konstytucyjnych. W przypadku natomiast aktu ustawodawczego wydanego i obowiązującego Trybunał Konstytucyjny ma kompetencję do oceny jego konstytucyjności z tego punktu widzenia, czy w jego przepisach nie brakuje unormowań, bez których, ze względu na naturę objętej aktem regulacji, może on budzić wątpliwości natury konstytucyjnej. Zarzut niekonstytucyjności może więc dotyczyć zarówno tego, co ustawodawca w danym akcie unormował jak i tego, co w akcie tym pominął, choć postępując zgodnie z Konstytucją powinien był unormować” (*orzeczenie z 3 grudnia 1996 r.*, *K. 25/95*, OTK ZU nr 6(9)/1996, s. 499). Nowa Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. oraz ustawa z 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym nie zmieniły kompetencji Trybunału Konstytucyjnego w rozważanym zakresie. Stanowisko przyjęte w dotychczasowym orzecznictwie zachowuje aktualność również w obowiązującym stanie prawnym.

2. Art. 131 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że żołnierzom uznanym za jedynych żywicieli rodzin oraz żołnierzom samotnym w okresie odbywania przez nich czynnej służby wojskowej, z wyjątkiem nadterminowej zasadniczej służby wojskowej i okresowej służby wojskowej, pokrywa się:

- a) należności z tytułu najmu lokalu mieszkalnego,
- b) należności z tytułu zajmowania spółdzielczego lokalu mieszkalnego,
- c) bieżące opłaty eksploatacyjne z tytułu zajmowania spółdzielczego lokalu mieszkalnego typu własnościowego,
- d) należności z tytułu zajmowania lokalu mieszkalnego na podstawie umowy cywilnoprawnej w formie ryczałtu, którego wysokość określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

Wykładnia językowa ustawy o powszechnym obowiązku obrony prowadzi w sposób jednoznaczny do wniosku, że prawodawca nie przewidział zwrotu wydatków mieszkaniowych dla żołnierzy będących właścicielami lokali mieszkalnych.

Wprawdzie Minister Obrony Narodowej zajął stanowisko, że ustawa nie zabrania rozszerzenia w drodze analogii zakresu podmiotów uprawnionych do pobierania świadczeń określonych w art.131 ust. 1 pkt 1 i zobowiązał się do refundacji gminom należności wypłaconych żołnierzom będącym właścicielami lokali mieszkalnych, uznając, iż taką intencję ustawodawcy wyprowadzić można z przesądzenia, że pomoc materialna w postaci wymienionych zależności, ma być udzielana m.in. posiadaczom spółdzielczych mieszkań własnościowych – ale – zdaniem Trybunału Konstytucyjnego – zobowiązanie to nie stanowi wystarczającej gwarancji dla interesów obywateli. Po pierwsze – organy gmin nie są związane interpretacją przyjętą przez Ministra Obrony

Narodowej i mogą pojawić się rozbieżności w praktyce stosowania ustawy w poszczególnych gminach. Po drugie – zainteresowani, kierując się literą ustawy, mogą zrezygnować z dochodzenia należności mieszkaniowych. Uprawnienia, których zagwarantowania wymaga zasada równości, powinny być wyrażone w ustawie w sposób jednoznaczny, tak aby wykluczyć wątpliwości interpretacyjne i ryzyko przyjęcia wykładni niekorzystnej dla zainteresowanych. Regulacja prawna powinna umożliwiać jednostce orientację w zakresie przysługujących jej uprawnień. Ponadto sytuacja, w której organy państwowe odwołują się do dyrektyw wykładni funkcjonalnej, aby zmienić treść normy prawnej ustaloną w sposób jednoznaczny na gruncie dyrektyw wykładni językowej, może budzić zastrzeżenia z punktu widzenia zasad wykładni przyjmowanych w państwie prawnym. Z tych względów Trybunał Konstytucyjny nie mógł uznać, że wobec stanowiska Ministra Obrony Narodowej może odstąpić od wydania orzeczenia w sprawie.

3. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wypowiadał się na temat zasady równości. Po wejściu w życie nowej konstytucji podtrzymał swoją dotychczasową wykładnię tej zasady (*wyrok z 5 listopada 1997 r.*, K. 22/97, OTK ZU Nr 3–4(12–13)/1997, poz. 41, *wyrok z 22 grudnia 1997 r.*, K. 2/97, OTK ZU Nr 5–6(14–15)/1997, poz. 72). W świetle ustabilizowanego orzecznictwa Trybunału, z zasady równości, wyrażonej obecnie w art. 32 ust. 1 konstytucji, wynika nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii). Wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną (relewantną) powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących jak i faworyzujących. Oceniając regulację prawną z punktu widzenia zasady równości należy rozważyć, czy można wskazać wspólną cechę istotną uzasadniającą równe traktowanie podmiotów prawa, biorąc pod uwagę treść i cel danej regulacji prawnej.

Zasada równości zakłada jednocześnie różne traktowanie podmiotów różnych, tj. podmiotów, które nie posiadają wspólnej cechy istotnej. Równość wobec prawa to zasadność wyboru takiego, a nie innego kryterium różnicowania. Aby odpowiedzieć na pytanie, czy dane kryterium może stanowić podstawę różnicowania podmiotów prawa, należy rozstrzygnąć: czy kryterium to pozostaje w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji; czy waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania; czy kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, zasadami, czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych (*orzeczenia: z 3 września 1996 r.*, K. 10/96, OTK ZU Nr 4(7)/1996, s. 280–281, *z 16 grudnia 1996 r.*, U. 1/96, OTK ZU Nr 6(9)/1996, s. 530 i n.).

Celem badanego przepisu jest umożliwienie żołnierzom służby czynnej pokrycia kosztów związanych z zaspokajaniem zasadnych potrzeb mieszkaniowych. W zakresie objętym badaną regulacją cechami relewantnymi są: status żołnierza jedynego żywiciela rodziny lub żołnierza samotnego oraz fakt ponoszenia kosztów związanych z zajmowaniem lokalu mieszkalnego na podstawie tytułu prawnego. Cechami tymi charakteryzują się również żołnierze będący właścicielami lokali mieszkalnych. Muszą oni ponosić różnego rodzaju wydatki związane z lokalem mieszkalnym, podobnie jak żołnierze objęci zakresem uprawnień przewidzianych w art. 131 ust. 1 pkt 1. Jednocześnie w związku z pozbawieniem możliwości zarobkowania mają oni identyczne problemy z ponoszeniem wydatków związanych z zaspokajaniem zasadnych potrzeb mieszkaniowych. Są narażeni na ryzyko zadłużenia, a w skrajnym przypadku nawet – na utratę własności mieszkania. Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (Dz.U. Nr 85 poz. 388; zm.: z 1997 r. Nr 106, poz. 682). właściciele lokali mieszkalnych muszą ponosić wydatki związane z utrzymaniem lokalu oraz uczestniczyć w kosztach zarządu nieruchomości wspólnej. Do kosztów tych należą w szczególności:

- 1) wydatki na remonty i bieżącą konserwację,
- 2) opłaty za dostawę energii elektrycznej i ciepłej, gazu i wody w części dotyczącej

nieruchomości wspólnej oraz opłaty za antenę zbiorczą i windę,

3) ubezpieczenia, podatki inne opłaty publicznoprawne, wydatki na utrzymanie porządku i czystości, chyba że są pokrywane bezpośrednio przez właścicieli poszczególnych lokali,

4) wydatki na utrzymanie porządku i czystości,

5) wynagrodzenie członków zarządu lub zarządcy (art. 14 powołanej ustawy).

Jeżeli właściciel lokalu zalega długotrwale z zapłatą należnych od niego opłat wspólnota mieszkaniowa może w trybie procesu żądać sprzedaży lokalu w drodze licytacji na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji z nieruchomości (art. 16 powołanej ustawy).

Art. 131 ust. 1 pkt 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej różnicuje klasę podmiotów wyróżnioną w oparciu o wymienione wyżej cechy istotne. Wymienia bowiem rodzaje tytułów prawnych do mieszkania, z którymi wiąże uprawnienia w zakresie zwrotu wydatków mieszkaniowych, pomijając właścicieli lokali mieszkalnych. Jako kryterium różnicowania został przyjęty status prawny zajmowanego mieszkania. Trybunał Konstytucyjny nie dostrzega żadnego racjonalnego związku między tym kryterium a celem regulacji ustawowej. Uważa również, że nieuwzględnienie przez ustawodawcę interesów właścicieli lokali mieszkalnych nie znajduje uzasadnienia na gruncie systemu wartości wyrażonego w konstytucji. Potrzeby mieszkaniowe tej grupy osób zasługują na ochronę w równym stopniu, jak interesy żołnierzy zajmujących mieszkania na podstawie innych tytułów prawnych. Nie można wskazać chronionych prawnie wartości, które usprawiedliwiałyby różne traktowanie obu wymienionych kategorii osób. Badany przepis jest zatem sprzeczny z konstytucyjną zasadą równości określoną w art. 32 ust. 1 konstytucji.

4. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie zwracał uwagę na związek, jaki zachodzi między zasadą równości wobec prawa a zasadą sprawiedliwości społecznej. Obie zasady w znacznym stopniu nakładają się na siebie. Zasada sprawiedliwości nakazuje w szczególności równe traktowanie podmiotów prawa charakteryzujących się daną cechą istotną. Różnicowanie podmiotów prawa jest dopuszczalne na gruncie zasady równości, jeżeli służy realizacji zasady sprawiedliwości społecznej. W świetle przedstawionych wyżej argumentów, nie objęcie świadczeniem na pokrycie należności i opłat za zajmowane mieszkanie żołnierzy uznanych za jedynych żywicieli rodzin oraz żołnierzy samotnych w okresie odbywania służby wojskowej, będących właścicielami lokali mieszkalnych, narusza także zasadę sprawiedliwości społecznej.

Z tych względów Trybunał Konstytucyjny orzekł jak w sentencji.